

Hoe zat het met Vincent en het geld en wat was de rol van Theo ?

Tijdens onze gidswandelingen in Nuenen vertellen we, meestal in de buurt van het huis van de "brievengaarder" aan de Papenvoort, over de vele brieven die Vincent o.a. aan zijn broer Theo heeft geschreven. Bijna in één adem vermelden we dat Vincent soms reikhalzend uitkeek naar Theo's antwoord. Niet in de laatste plaats omdat dan in dezelfde envelop ook geld meegestuurd werd.

Op zoek naar het antwoord op de vraag over dat geld en Theo's rol daarbij stuitte ik op een lezing die Hans Luijten, Conservator Onderzoek in het Van Gogh Museum in Amsterdam, op 14 oktober 2007 in het Geldmuseum in Utrecht heeft gehouden. Ik heb telefonisch toestemming gekregen van de heer Luijten om uit zijn lezing te putten bij het schrijven van dit stukje. Waarvoor mijn dank.

Wij weten dat Vincent, voordat hij in 1880 besloot om schilder-tekenaar te worden, vanaf zijn zestiende een aantal banen heeft gehad. Het - niet erg hoge - inkomen dat hij daardoor had, stelt hem in staat om in zijn onderhoud te voorzien. Af en toe wordt hij daarnaast ook nog door zijn ouders materieel en financieel ondersteund. Dat laatste gebeurt structureel wanneer Vincent in 1880 in Brussel gaat wonen. Hij ontvangt dan maandelijks 60 francs van zijn vader. Op de achtergrond helpt de vier jaar jongere broer Theo zijn ouders door hen regelmatig een deel van zijn salaris te sturen. Dit stelt vader en moeder van Gogh o.a. in staat om Vincent te ondersteunen. In de loop van de tijd komt Vincent er achter dat Theo hem indirect financieel helpt en hij bedankt hem hier heel hartelijk voor (brief 164). Hij vindt het echter vreselijk dat zijn vader elke cent die hij uitgeeft, controleert (brief 192).

Structureel

Vanaf 1882 stuurde Theo rechtstreeks aan Vincent zo'n 100 tot 150 Francs (FRS) per maand (omgerekend tussen de 50 en 75 gulden in die tijd). Vanaf juni deed hij dat in drie porties, op de 1^e, de 10^e en de 20e van de maand. Vincent vond dit fijner. Hij kon het geld dan niet te snel uitgeven. Echter, toen Vincent in Nuenen bij zijn ouders woonde (Theo "sloot wel eens wat in") en toen zij samen in Parijs woonden, was er geen sprake van structurele geldzendingen.

In de maanden die Vincent in Saint-Rémy in de inrichting verbleef, betaalde Theo rechtstreeks 100 FRS aan de instelling.

Ter vergelijking: een arbeider verdiende in die tijd ongeveer 10 gulden per week, een goede naaister 6 gulden per week en Vincent betaalde zijn model Sien de Groot 1 gulden per dag. Een kilo aardappelen kostte 4,5 cent, een brood 12 cent, melk 6 cent, bier 4,5 cent en suiker 45 cent. Een gezin van zeven personen zou voor eten en drinken per week ongeveer 5,50 gulden kwijt zijn. Aannemer-timmerman De Vries in Nuenen had een uurloon van 12 cent.

Begin 1884 stelt Vincent zijn financiële afhankelijkheid van Theo ter discussie. Hij wil een zakelijke relatie en geen "liefdadige protectie". Vincent stelt voor (brief 432) dat hij Theo zijn tekeningen en schilderijen zal sturen die Theo dan als zijn eigendom mag beschouwen. Hij kan ermee doen en laten wat hij wil. Vincent beschouwt dan het geld dat Theo stuurt als verdiend loon waar hij recht op heeft. De verhouding tussen de twee broers is dan duidelijk en Vincent is verzekerd van een inkomen.

Daarbovenop

De vraag hoévél Theo gedurende de laatste tien jaar van Vincents leven aan zijn broer gegeven heeft kan slechts met een ruwe schatting beantwoord worden. Dat komt mede doordat niet alle extraatjes die Theo Vincent toestopte, noch de uitgaven die gedaan zijn in Vincents Parijse periode gedocumenteerd zijn. Ook kwam het voor dat Vincent aan zijn broer vroeg om voor hem schildersbenodigdheden te bestellen, met als gevolg dat Theo dan ook de rekening gepresenteerd kreeg.

Theo subsidieerde ook het plan van Vincent om in Arles een kunstenaarskolonie te stichten.

Hij droeg bij aan de inrichting van Het Gele Huis, de huur van de kamertjes aldaar, de komst en het verblijf van de schilder Gauguin en natuurlijk ook aan het levensonderhoud van Vincent. In tien maanden tijd in 1888 beliep dat een bedrag van tegen de 3000 FRS.

Alles bij elkaar over de laatste tien jaar van Vincents leven wordt Theo's bijdrage geschat op destijds ruim 8000 gulden.

Broederliefde

Van een 'arme' schilder Vincent van Gogh kan niet echt sprake zijn. Theo heeft zijn oudere broer ruimhartig ondersteund. Dat de bodem van Vincents portemonnee zo vaak in zicht kwam lag meer aan zijn enthousiast, soms

impulsieve uitgavenpatroon, zijn immer aanwezige drang om te werken, de daarvoor benodigde materialen en de modellen die betaald moesten worden dan aan het feit dat hij te weinig kreeg.

"Monument aux frères Van Gogh" van Ossip Zadkine Musée Réattu, Arles)

De reden waarom Theo zijn broer zo trouw en genereus financieel ondersteund heeft kennen wij niet. Misschien voelde hij het als een plicht, omdat hij Vincent moreel gesteund had toen die in 1880 het roer omgooide en koos voor het kunstenaarschap.

Op 27 oktober 1888 schrijft (brief 713) Theo dat hij niets wil weten van Vincents gedachte over het terugbetalen van geld. Hij spoort Vincent aan zich daarover geen zorgen te maken en zegt dat hij ook tijd moet nemen om te leven en niet aldoor maar aan werken te denken.

En op 24 april 1889 stelt Theo (brief 762) dat Vincent het hem al meerdere malen heeft terugbetaald, zowel met zijn werken als met een broederlijke ("une fraternité") die meer waard is dan al het geld dat hij ooit zal bezitten.

De conclusie mag zijn dat Theo Vincents werken en broederlijke genegenheid boven het geld stelt.

Hans Keijzer, Vincentre-gids

Bij het schrijven van het bovenstaande heb ik ook gebruik gemaakt van "Van Gogh en Nuenen" van Ton de Brouwer, alsmede van de site van het CBS, "Consumentenprijzen: gemiddelde prijzen voedingsmiddelen vanaf 1800".